

Analiza mnenj strokovnih delavcev o izvedbi dejavnosti v zunanjem učnem okolju s poudarkom na skrbi za varnost

Petra Furlan

Univerza na Primorskem
petra.furlan@pef.upr.si

Nina Krmac

Univerza na Primorskem
nina.krmac@pef.upr.si

Zunanje učno okolje nam ponuja neizčrpan vir priložnosti za učenje. Izvedena raziskava tako preučuje dejavnosti v zunanjem učnem okolju s poudarkom na skrbi za varnost. V raziskavo je bilo vključenih 121 strokovnih delavcev, zaposlenih v vrtcu. Podatki so bili pridobljeni s pomočjo spletnega vprašalnika. Ugotovili smo, da količina časa, ki ga otroci preživijo v zunanjem učnem okolju, ni odvisna od lokacije vrtca. Otroci svoj čas v večini preživijo na vrtčevskem igrišču. Strokovni delavci, ki več časa preživijo na zunanjih površinah, pogosteje vključujejo sprehode v okolico. Podrobnejša analiza kaže, da večina strokovnih delavcev s krajšo delovno dobo meni, da se možnosti poškodb s starostjo otroka ne povečujejo, medtem ko se pri tistih z daljšo delovno dobo povečuje delež tistih, ki menijo, da se možnosti poškodb povečujejo.

Ključne besede: zunanje učno okolje, strokovni delavec, vrtec, skrb za varnost, otroci

 © 2024 Petra Furlan in Nina Krmac

<https://doi.org/10.26493/978-961-293-403-3.51-67>

Uvod

Z otroki lahko dejavnosti izvajamo v različnih zunanjih okoljih: naravnih (npr. gozd, travnik, jezero, mlaka, morska obala ipd.) ali umetnih (npr. park, sadovnjak, vrt, polje ipd.) (Chawla, 2015; Finn idr., 2018). Raziskave kažejo, da se otroci v naravi počutijo svobodno (Harris, 2017) in se dejavnosti veselijo (Tuuling idr., 2019). Otroci preko neposrednega stika z okoljem pridobivajo dragocena znanja in izkušnje, ki pozitivno vplivajo na njihov celostni razvoj (McClintic in Petty, 2015; Robertson idr., 2020). Zahra Zamani (2016) še poudarja razvoj sodelovalnega učenja in timskega dela ter socialno-čustvenih spretnosti. Vicky Hill (2018) pa je v svoji raziskavi ugotovila, da se otroci na prostem naučijo prevzemati vodstvene naloge, poleg tega pa izboljšajo samozavest, samostojnost in komunikacijske sposobnosti. Raziskave poudarjajo izboljšanje motoričnih spretnosti (Yıldırım in Akamca, 2017) in razvoj domišljije (Vartiainen idr., 2018). Kiviranta idr. (2023) poudarjajo dobro počutje, sprostitvev in s tem skrb za zdravje.

Dejavnosti v zunanjih učnih okoljih lahko izvajajo strokovnjaki, zaposleni v različnih ustanovah, ki se ukvarjajo s poukom na prostem (v Sloveniji npr. Center šolskih in obšolskih dejavnosti, gozdni vrtci, botanični vrtovi ipd.) (Fuller idr., 2016; Skribe Dimec, 2014), ali zaposleni v vrtcih. Raziskave kažejo, da morajo imeti strokovni delavci najprej sami radi naravo, da bodo nato tudi z otroki z veseljem izvajali dejavnosti v različnih naravnih učnih okoljih (Dowdell idr., 2011). Pri načrtovanju in izvedbi take oblike dela imajo namreč zelo zahtevno vlogo. Imeti morajo veliko znanja in organizacijske sposobnosti (Tuuling idr., 2019), vodstvo pa jih mora pri tem spodbujati in jih podpirati (tudi s finančnega vidika, npr. za zagotovitev ustreznih pripomočkov) (McClintic in Petty, 2015). Med izvedbo dejavnosti morajo otroke spodbujati pri raziskovanju in jih motivirati za delo (predvsem tiste, ki takega načina niso navajeni) (Vartiainen idr., 2018).

Poleg vsega omenjenega morajo poskrbeti še za varnost, sprva pri načrtovanju: z vidika možnosti nepredvidljivih vremenskih razmer, nevarnega terena, prisotnosti za človeka nevarnih rastlin in živali, alergij otrok, npr. na cvetni prah, in druge zdravstvene posebnosti ipd. (McClintic in Petty, 2015).

Posebno pozornost z vidika skrbi za varnost je treba nameniti tudi med samo izvedbo dejavnosti. Lehte Tuuling idr. (2019) izpostavljajo potrebo po jasno določenih pravilih obnašanja in stalnem nadzoru otrok med dejavnostmi na prostem. Kellie Dowdell idr. (2011) pravijo, da mora vzgojitelj skrbno spremljati skupinsko dinamiko in preprečevati tveganja, ki bi lahko izhajala iz interakcij med otroki. Biti morajo tudi ustrezno opremljeni, npr. s torbo za prvo pomoč, ter znati hitro in učinkovito ukrepati v primeru poškodbe (McClintic in Petty, 2015).

Vse navedeno je za strokovne delavce zelo velik zalogaj. Raziskave kažejo na pomanjkanje kompetenc strokovnih delavcev za načrtovanje in izvedbo dejavnosti s predšolskimi otroki v naravnih učnih okoljih (Harris, 2017; McClintic in Petty, 2015). Frances Harris (2017) izpostavlja, da strokovni delavci pogosto nimajo dovolj specifičnega znanja o skrbi za varnost na prostem in pravilni uporabi naravnih virov za učenje, kar omejuje njihovo sposobnost učinkovitega izvajanja dejavnosti na prostem. Vicky Hill (2018) ter Kiviranta idr. (2023) izpostavljajo potrebo po dodatnem usposabljanju in podpori strokovnim delavcem, ki bi izboljšala njihove organizacijske zmožnosti izvajanja varnih in učinkovitih dejavnosti v zunanjih učnih okoljih.

Namen in cilj raziskave

Pri načrtovanju dejavnosti za predšolske otroke je treba upoštevati dejstvo, da je naravno učno okolje zanje najboljša izbira. Pozitivno vpliva na njihov

razvoj in dobro počutje, obenem pa jim nudi neposredne izkušnje (Dankiw idr., 2020). Glede na to, da se vrtci v Sloveniji nahajajo v različnih okoljih (v mestih in na vaseh), nas je zanimalo, ali to okolje vpliva na količino časa, ki ga otroci takrat, ko so v vrtcu, preživijo na prostem. Obenem smo raziskali še, ali se mnenja o možnostih za nastanek poškodb in preventivnih ukrepov, ki jih izvajajo strokovni delavci, razlikujejo glede na število let njihove delovne dobe.

Metodologija

V okviru raziskovanja smo uporabili deskriptivno in kavzalno neeksperimentalno metodo empiričnega pedagoškega raziskovanja.

Raziskovalni vzorec

Osnovno statistično množico predstavljajo strokovni delavci, zaposleni v vrtcu. V raziskavi je sodelovalo skupno 121 strokovnih delavcev, od tega jih je bilo 115 (95 %) ženskega in šest (5 %) moškega spola.

Največ strokovnih delavcev (53 oz. 44,2 %) je imelo od enega do pet let delovne dobe. Do enega leta delovne dobe je imelo 20,8 % strokovnih delavcev, 11–15 let 17,5 % strokovnih delavcev, 6–10 let pa 14,2 %. Najmanj je bilo v raziskavo vključenih tistih strokovnih delavcev, ki so imeli nad 15 let delovne dobe (3,5 % oz. štiri osebe).

Zanimalo nas je tudi, v kateri starostni skupini otrok so strokovni delavci zaposleni v času raziskave (prva starostna skupina, druga starostna skupina oz. drugo). Rezultati so pokazali, da je največ strokovnih delavcev zaposlenih v skupini otrok druge starostne skupine (59 oz. 51,8 %), nekoliko manj pa v skupini otrok prve (55 oz. 48,2 %). Možnosti »drugo« ni izbral nihče.

Nazadnje kot demografski podatek predstavljamo še lokacijo vrtca, v katerem so strokovni delavci zaposleni. Največ jih poučuje v mestnem okolju (50,4 %), 30,8 % v vaškem in 18,8 % v primestnem okolju.

Instrument in merske značilnosti instrumenta

Za potrebe raziskave smo oblikovali vprašalnik, namenjen strokovnim delavcem. Vprašanja so se v glavnem navezovala na količino časa in okolje, ki ga strokovni delavci preživijo z otroki na zunanjih površinah. Vprašalnik je bilo mogoče izpolniti preko spleta. Vseboval je demografska vprašanja (spol, okolje poučevanja, delovna doba, delovno mesto in starostna skupina), deset anketnih vprašanj zaprtega tipa, devet odprtega tipa in en sklop petstopenjskih ocenjevalnih lestvic.

Vsebinsko veljavnost vprašalnika smo zagotovili s predhodno opravljeno

pilotno raziskavo, kjer je vprašalnik izpolnilo pet strokovnih delavcev. Na podlagi njihovih predlogov smo vprašalnik dopolnili ter umaknili ali korigirali nejasna vprašanja.

Zaradi upravljanja z večdimenzionalnimi spremenljivkami zanesljivosti instrumenta ni bilo mogoče preveriti z vrednostjo Cronbachovega α -koeficienta in s faktorsko analizo.

Objektivnost vprašalnika smo zagotovili z večinsko uporabo zaprtih vprašanj, ocenjevalnih lestvic ter dodatno s pisnimi enopomenskimi navodili za izpolnjevanje.

Postopek pridobivanja in metode obdelave podatkov

Za izvajanje analiz in sklepanj na podlagi vzorca smo uporabili χ^2 -preizkus hipoteze neodvisnosti ter χ^2 -preizkus z razmerjem verjetij. Slednjega smo uporabili v primerih, ko ni bil izpolnjen pogoj, da sme biti največ 20 % vseh teoretičnih frekvenc manjših od 5 in nobena manjša od 1. Za podrobnejšo interpretacijo rezultatov smo uporabili tudi kontingenčno preglednico, ki nam je omogočila natančnejši vpogled v povezave med spremenljivkami.

Rezultati in razprava

Sprva nas je zanimalo, koliko časa strokovni delavci tedensko namenijo preživljanju v zunanjem učnem okolju, torej na površinah izven igralnice. Prvotno je bila oblikovana numerična spremenljivka, ki smo jo za nazornejši prikaz podatkov preoblikovali v kategorično ordinalno spremenljivko. Ugotovili smo, da večina strokovnih delavcev preživljanju časa v zunanjem učnem okolju nameni do največ pet ur (42,7 %) tedensko. 23,6 % jih zunaj preživi šest do sedem ur, 16,4 % osem do devet ur in 17,3 % deset ali več ur. Podatek je zadovoljiv, priporoča se namreč 60 minut telesne dejavnosti dnevno, ki vključuje tudi dejavnosti na prostem (Copeland idr., 2012). Izvedba dejavnosti se sicer precej razlikuje med državami. Skandinavske države spodbujajo igro na prostem kot ključen del vsakodnevne rutine, pri čemer otroci na prostem preživijo dve do tri ure dnevno (Fjørtoft, 2004). Ameriške raziskave pa kažejo na pomanjkanje dejavnosti na prostem: Kristen A. Copeland idr. (2012) so v raziskavi, v katero so vključili kar 388 vrtcev v ZDA, ugotovili, da otroci na prostem preživijo le 26 minut na dan, Dowda idr. (2009) pa, da otroci v povprečju preživijo v povprečju na dan na prostem preživijo 56 minut, pri čemer se čas bivanja na prostem bistveno razlikuje glede na vremenske razmere, opremljenost igrišč in politike vrtca. V slovenskem prostoru zasledimo raziskavo Strela idr. (2017), kjer ugotavljajo podobno kot v naši raziskavi, in sicer da so v povprečju otroci v zunanjem učnem okolju eno uro na dan. Ta čas vključuje

Preglednica 1 Vpliv okolja vrtca na število ur na teden, ki jih otroci preživijo v zunanjem učnem prostoru

Število ur		Okolje vrtca			
		Mestno	Primestno	Vaško	Skupaj
Do 5	<i>f</i>	23	9	15	47
	<i>f</i> (%)	48,9	19,1	31,9	100,0
6–7	<i>f</i>	14	5	7	26
	<i>f</i> (%)	53,8	19,2	26,9	100,0
8–9	<i>f</i>	7	6	5	18
	<i>f</i> (%)	38,9	33,3	27,8	100,0
Nad 10	<i>f</i>	10	2	6	18
	<i>f</i> (%)	55,6	11,1	33,3	100,0
Skupaj	<i>f</i>	54	22	33	109
	<i>f</i> (%)	49,5	20,2	30,3	100,0

Opombe Vrednost χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij: $\chi^2 = 3,105$, $g = 6$, $P = 0,796$.

različne dejavnosti, tako prosto igro kot organizirane dejavnosti in sprehode. Nacionalni inštitut za javno zdravje (b. l.) je v okviru projekta Zdravje v vrtcu priporočil preživljanje časa na prostem vsaj dve uri na dan. Njihove ugotovitve kažejo, da se ta cilj v večini vrtcev dosega, vendar je to precej odvisno od posameznih vrtcev in njihove organizacije.

Glede na te informacije smo zato v naši raziskavi želeli preveriti, ali lokacija vrtca (v vaškem, primestnem ali mestnem okolju) vpliva na čas, ki ga otroci preživijo zunaj (preglednica 1).

Na podlagi rezultatov v preglednici 1 razberemo vrednost χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij, ki je pokazala, da ni statistično pomembnih razlik med lokacijo vrtca (mestni, primestni in vaški vrtec) in časom, ki ga otroci preživijo v zunanjem učnem okolju ($\chi^2 = 3,105$, $g = 6$, $P = 0,796$).

Rezultati so nas presenetili, saj smo v raziskavah (Nazaruk in Klim-Klimaszewska, 2017; Sääkslahti in Niemistö, 2021) zaznali, da otroci, ki obiskujejo vaške vrtce, zunaj preživijo več časa v primerjavi z otroki mestnih vrtcev. Arja Sääkslahti in Donna Niemistö (2021) še poudarjata bistveno razliko v motoričnih spretnostih ter sposobnosti, ki kažejo v korist otrok vaških vrtcev. Stanisława K. Nazaruk in Anna Klim-Klimaszewska (2017) pa izpostavljata, da otroci mestnih in otroci vaških vrtcev nikakor nimajo istih pogojev, zato jih ne moremo enačiti. Otroci iz mestnih okolij nimajo neposrednega dostopa do ekosistemov, kot sta npr. travnik in gozd, za spoznavanje le-teh pa je zanje treba organizirati izlete. Samo spoznavanje takega ekosistema pa se bo razlikovalo od tistega, ki ga lahko vsakodnevno doživijo otroci iz vaških vrtcev. Po drugi

Preglednica 2 Vpliv okolja vrtca na lokacijo zunanjih površin, ki jih obiskujejo z otroki

Število ur		Okolje vrtca			
		Mestno	Primestno	Vaško	Skupaj
Do 5	<i>f</i>	23	9	15	47
	<i>f</i> (%)	48,9	19,1	31,9	100,0
6–7	<i>f</i>	14	5	7	26
	<i>f</i> (%)	53,8	19,2	26,9	100,0
8–9	<i>f</i>	7	6	5	18
	<i>f</i> (%)	38,9	33,3	27,8	100,0
Nad 10	<i>f</i>	10	2	6	18
	<i>f</i> (%)	55,6	11,1	33,3	100,0
Skupaj	<i>f</i>	54	22	33	109
	<i>f</i> (%)	49,5	20,2	30,3	100,0

Opombe Vrednost χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij: $\chi^2 = 3,105$, $g = 6$, $P = 0,796$.

strani pa imajo otroci, ki obiskujejo vrtec na vasi, omejen dostop do drugačnih priložnosti, kot je npr. obisk botaničnega parka, živalskega vrta. V raziskavi so še preverjali znanje otrok pred in po izvedbi dejavnosti v naravnem učnem okolju. Sprva je test znanja pokazal rahlo prednost otrok iz vašega okolja, vendar statistična raziskava ni pokazala statistično pomembnih razlik. Po izvedbi dejavnosti pa so rezultati pokazali v korist otrok mestnega okolja, vendar ponovno ni bilo statistično pomembnih razlik v znanju. Avtorji raziskave zaključujejo, da ne glede na okolje, v katerem se vrtec nahaja, učitelj lahko oblikuje dejavnosti, ki pripeljejo do podobnega znanja otrok.

V nadaljevanju nas je zanimalo, kam strokovni delavci najpogosteje peljejo otroke, ko zapustijo notranje prostore vrtca, ter ali se kažejo razlike glede na to, v katerem vrtcu poučujejo. Glede na rezultate v preglednici 2 povzamemo, da med okoljem vrtca in lokacijo preživljanja na zunanjih površinah ni statistično pomembnih razlik. V večini otroci (ne glede na okolje – mestno, vaško ali primestno) preživijo svoj čas izven igralnice na vrtčevskem igrišču. Tudi Nagihan Tanik Önal in Ebru Ezberci Çevik (2022) sta raziskovali, kje strokovni delavci najpogosteje izvajajo dejavnosti v naravnih učnih okoljih. Ugotovili sta, da je najpogosteje izbrano vrtčevsko igrišče, včasih pa se z otroki odpravijo tudi v park, gozd ali na vrt. Vrtčevska igrišča so v večini dobro opremljena in zagotavljajo vse pogoje tako za izvedbo dejavnosti kot za prosto igro. V Pravilniku o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000) je v osmem členu navedeno, da mora vrtec na igrišču zagotoviti najmanj 15 m² površine na otroka, izjemoma pa lahko tudi manj, če so v neposredni bližini vrtca zelene površine, ki jih je mogoče uporabljati

Preglednica 3 Vpliv lokacije zunanjih površin na število ur/tednu preživetih na prostem

Obisk zunanjih površin		Število ur				
		Do 5	6–7	8–9	Nad 10	Skupaj
Na vrtčevsko igrišče	<i>f</i>	30	17	9	5	61
	<i>f</i> (%)	49,2	27,9	14,8	8,2	100,0
Na javnodostopno igrišče	<i>f</i>	2	1	0	0	3
	<i>f</i> (%)	66,7	33,3	0,0	0,0	100,0
Na sprehod v okolico	<i>f</i>	13	7	9	12	41
	<i>f</i> (%)	31,7	17,1	22,0	29,3	100,0
Drugo	<i>f</i>	2	1	0	2	5
	<i>f</i> (%)	40,0	20,0	0,0	40,0	100,0
Skupaj	<i>f</i>	47	26	18	19	110
	<i>f</i> (%)	42,7	23,6	16,4	17,3	100,0

Opombe Vrednost χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij: $\chi^2 = 15,586$, $g = 9$, $P = 0,076$.

za igro ter do njih vodi varna pot. Opredeljene so tudi igralne enote in razvrstitev igralnih enot na način, da je omogočena nemotena dejavnost otrok prvega in drugega starostnega obdobja. V 9. členu je natančno opredeljeno, kako naj bo igrišče urejeno (najmanj polovico prostora mora biti prostih površin, z urejeno in nedrsečo podlago), v 10. členu kakšno lego naj ima (sončna lega, zavarovana pred vetrom z naravno in umetno senco), v 11. členu pa, kako in kakšna mora biti postavljena ograja (visoka najmanj 1,20 metra, po kateri otroci ne morejo plezati).

Gledano z vidika lokacije preživljanja na zunanjih površinah smo preverili še, ali se kažejo razlike v povezavi s številom ur, ki ga na teden z otroki preživijo na prostem (preglednica 3). Vrednosti χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij ($\chi^2 = 15,586$, $g = 9$, $P = 0,076$) kažejo, da obstaja neka tendenca razlik ($p < 0,1$). Na podlagi rezultatov v preglednici 3 je razvidno, da tisti strokovni delavci, ki na prostem preživijo do največ pet ur na teden, čas večinoma preživljajo na vrtčevskem igrišču (49,2 %). Po drugi strani pa pri strokovnih delavcih, ki z otroki na prostem preživijo več kot pet ur, pogosteje opazimo, da v dejavnost vključujejo sprehode v okolico (29,3 %).

Tudi v drugih raziskavah smo opazili povezavo med časom preživljanja v zunanjem učnem okolju in lokacijo. Raziskava Emilie Fagerstam in Bloma (2013) je pokazala, da otroci skandinavskih vrtcev, ki pogosto obiskujejo gozdne površine, preživijo bistveno več časa zunaj v primerjavi s tistimi vrtci v državi, ki večinoma uporabljajo urejena igrišča. Raziskava obenem poudarja, da naravno učno okolje ponuja daljše in poglobljenejši možnosti za učenje in igro. Tudi v raziskavi Jannet E. Dyment in Anne C. Bell (2008), kjer so ana-

Preglednica 4 Mnenje o kraju, kjer se zgodi največ poškodb

Kraj, kjer se zgodi največ poškodb	<i>f</i>	<i>f</i> (%)
V igralnici	44	39,3
V kopalnici	8	7,1
Na vrtčevskem igrišču	54	48,2
Na sprehodu	2	1,8
Drugo	4	3,6
Skupaj	112	100,0

lizirali šolske vrtove in čas, ki ga porabijo za dejavnosti na njih, so ugotovili, da otroci, ki imajo dostop do naravnih površin, kot so vrtovi in gozdovi, več časa preživijo zunaj ter se bolj vključujejo v fizične dejavnosti v primerjavi z otroki, ki večino časa preživijo na tradicionalnih igriščih.

Zadnji sklop vprašanj smo povezali še z možnostmi za poškodbe. Raziskave namreč kažejo, da se strokovni delavci izogibajo izvedbi dejavnosti na prostem predvsem zato, ker nimajo znanja o skrbi za varnost na prostem ter prvi pomoči v primeru, da pride do poškodbe (Harris, 2017; McClintic in Petty, 2015).

Najprej nas je zanimalo mnenje o kraju, kjer se zgodi največ poškodb (preglednica 4). Strokovni delavci menijo, da se največ poškodb zgodi na vrtčevskem igrišču (48,2 %) in v igralnici (39,3 %), najmanj pa na sprehodu (1,8 %) (preglednica 4). Isto so ugotovili tudi v raziskavi Ellen B. H. Sandseter idr. (2021), Mateja Rok Simon (2022, 7) pa izpostavlja, da se v slovenskem prostoru največ poškodb, zaradi katerih so bili otroci tudi hospitalizirani, zgodi v stavbi vrtca. Poškodb, ki so se zgodile na igrišču in zunanjih površinah vrtca, je le manjši delež. Dodaja, da je dejansko tveganje za poškodbe večje na prostem, saj so predšolski otroci še posebej dovzetni za poškodbe zaradi razvojnih značilnosti, nezavedanja nevarnosti na igralih in slabe presoje. Raziskava Nagihan Tanik Önal in Ebru Ezberci Çevik (2022) je pokazala, da se strokovni delavci izogibajo dejavnostim na prostem predvsem zaradi slabega nadzora v takem učnem okolju, skrbi za varnost (vključno s poškodbami) ter slabe podpore s strani vodstva. Raziskava Line Gyllencreutz idr. (2018) pa poudarja, da se strokovni delavci zavedajo možnosti nastanka poškodb v zunanjem učnem okolju, ki pa se jim ni moč izogniti. Dodajajo mnenja strokovnih delavcev, zaposlenih v vrtcu, da je vse otroke nemogoče nadzorovati ves čas, sploh na večjem območju vrtčevskega igrišča. Zmerna izpostavljenost tveganju pa je za otrokov razvoj koristna. Namesto »tveganje« vzgojitelji to raje poimenujejo »izzivi« in menijo, da otrokom pomagajo pri učenju novih spretnosti.

Preglednica 5 Delovna doba strokovnih delavcev glede na mnenje o tem, da se možnosti poškodb otroka s starostjo povečujejo

Delovna doba v vrtcu		Možnosti poškodb se s starostjo otroka povečujejo			
		Da	Ne	Ne vem	Skupaj
Do 1 leta	<i>f</i>	3	15	2	20
	<i>f</i> (%)	15	75	10	100,0
1–5 let	<i>f</i>	11	26	12	49
	<i>f</i> (%)	22,4	53,1	24,5	100,0
6–10 let	<i>f</i>	4	10	0	14
	<i>f</i> (%)	28,6	71,4	0,0	100,0
11–15 let	<i>f</i>	9	11	1	21
	<i>f</i> (%)	42,9	52,4	4,8	100,0
Nad 15 let	<i>f</i>	3	1	0	4
	<i>f</i> (%)	75,0	25,0	0,0	100,0
Skupaj	<i>f</i>	30	63	15	108
	<i>f</i> (%)	27,8	58,3	13,9	100,0

Opombe Vrednost χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij: $\chi^2 = 18,366$, $g = 8$, $P = 0,019$.

Vezano na poškodbe smo s pomočjo χ^2 -preizkusa preverili še, ali se kažejo razlike med delovno dobo strokovnih delavcev in postavljenimi trditvami:

- Možnosti poškodb se s starostjo otroka povečujejo ($\chi^2 = 17,039$, $g = 8$, $P = 0,030$) (preglednica 5).
- Usposobljen sem za nudenje prve pomoči ($\chi^2 = 4,545$, $g = 8$, $P = 0,805$).
- V vrtcu imamo dostop do avtomatskega eksternega defibrilatorja (AED) ($\chi^2 = 25,776$, $g = 8$, $P = 0,001$) (preglednica 6).
- V vrtcu vsakodnevno izvajamo preglede otroškega igrišča ($\chi^2 = 22,059$, $g = 8$, $P = 0,005$) (preglednica 7).

V nadaljevanju podrobneje predstavljamo samo tiste rezultate, pri katerih se je pojavila statistično pomembna razlika.

Rezultati χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij ($\chi^2 = 18,366$, $g = 8$, $P = 0,019$) kažejo na statistično značilno povezanost med delovno dobo in mnenjem o trditvi, da se možnosti poškodb s starostjo otroka povečujejo (preglednica 5). To nakazuje, da dolžina delovne dobe pomembno vpliva na mnenja strokovnih delavcev glede trditve o povečanju možnosti poškodb s starostjo otroka. Pri tistih strokovnih delavcih z delovno dobo do enega leta se 15 % strinja s trditvijo, da se možnosti poškodb povečujejo s starostjo otroka, medtem ko jih 75 % meni, da se možnosti poškodb ne povečujejo, 10 % pa jih je negotovih. To kaže, da večina tistih z najmanj izkušnjami v vrtcu ne vidi povečanja mož-

nosti poškodb z večanjem starosti otroka. Od strokovnih delavcev z delovno dobo od enega do pet let jih 22,4 % meni, da se možnosti poškodb povečujejo, medtem ko jih 53,1 % meni, da se ne, 24,5 % pa jih je negotovih. V tej skupini se sicer večina ne strinja s trditvijo, vendar je delež tistih, ki menijo, da se možnosti poškodb povečujejo, nekoliko višji kot pri tistih z najmanj delovne dobe, prav tako je precej visok odstotek negotovih odgovorov.

28,6 % strokovnih delavcev z delovno dobo od šest do deset let je prepričanih, da se možnosti poškodb povečujejo, medtem ko jih 71,4 % meni, da se ne, in nihče ni negotov. To nakazuje, da se pri tistih z več izkušnjami v vrtcu povečuje delež tistih, ki menijo, da se možnosti poškodb povečujejo, čeprav večina še vedno ne vidi tega tveganja.

Pri strokovnih delavcih z delovno dobo od 11 do 15 let se povečuje delež tistih, ki se strinjajo s trditvijo, in sicer na 42,9 %, medtem ko jih 52,4 % meni, da se možnosti poškodb ne povečujejo, 4,8 % pa jih je negotovih. Ta skupina je bolj razdeljena v svojih mnenjih, vendar še vedno prevladuje prepričanje, da se možnosti poškodb ne povečujejo.

Najizrazitejša je skupina z delovno dobo nad 15 let, kjer 75 % strokovnih delavcev meni, da se možnosti poškodb povečujejo, medtem ko jih 25 % meni, da se ne, in nihče ni negotov. Ta skupina kaže najizrazitejše prepričanje, da se možnosti poškodb s starostjo otroka povečujejo, pri čemer je pomembno poudariti, da skupina vključuje le štiri osebe.

Podrobnejša analiza kaže, da večina strokovnih delavcih z manj delovne dobe (do deset let) meni, da se možnosti poškodb s starostjo otroka ne povečujejo, medtem ko se pri tistih z daljšo delovno dobo (nad deset let) povečuje delež tistih, ki menijo, da se možnosti poškodb povečujejo. To lahko nakazuje razlike v zaznavanju in izkušnjah, ki se razvijajo z daljšanjem delovne dobe v vrtcu, kar so ugotovili tudi Ellen B. Sandseter idr. (2021).

Rezultati, predstavljeni v preglednici 6, kažejo, da so strokovni delavci z najkrajšo delovno dobo (do enega leta) najbolj negotovi glede dostopa do AED, saj je odstotek odgovorov »Ne vem« najvišji (36,8 %). Strokovni delavci z delovno dobo od enega do pet let so najbolj prepričani, da AED ni na voljo (55,1 %). Med tistimi, ki imajo od šest do 15 let delovne dobe, prevladuje mnenje, da AED ni na voljo, pri čemer je odstotek odgovorov »Ne« pri teh dveh skupinah najvišji (78,6 in 90,5 %). Tisti z najdaljšo delovno dobo (nad 15 let) izkazujejo podobno visoko stopnjo prepričanja, da AED ni na voljo (75,0 %).

Skupni rezultati kažejo, da večina respondentov meni, da AED v vrtcu ni na voljo, vendar je odstotek tistih, ki odgovorijo z »Da« ali »Ne vem«, pri respondentskih z manj delovne dobe precejšen. To lahko kaže na pomanjkanje informacij ali različna zaznavanja dostopnosti AED glede na delovno dobo v

Preglednica 6 Delovna doba strokovnih delavcev glede na mnenje o tem, ali je v vrtcu na voljo AED

Delovna doba v vrtcu		V vrtcu imamo dostop do AED			Skupaj
		Da	Ne	Ne vem	
Do 1 leta	<i>f</i>	7	5	7	19
	<i>f (%)</i>	36,8	26,3	36,8	100,0
1–5 let	<i>f</i>	15	27	7	49
	<i>f (%)</i>	30,6	55,1	14,3	100,0
6–10 let	<i>f</i>	2	11	1	14
	<i>f (%)</i>	14,3	78,6	7,1	100,0
11–15 let	<i>f</i>	2	19	0	21
	<i>f (%)</i>	9,5	90,5	0,0	100,0
Nad 15 let	<i>f</i>	1	3	0	4
	<i>f (%)</i>	25,0	75,0	0,0	100,0
Skupaj	<i>f</i>	27	65	15	107
	<i>f (%)</i>	25,2	60,7	14,0	100,0

Opombe Vrednost χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij: $\chi^2 = 25,776$, $g = 8$, $P = 0,001$.

vrtcu. Tudi rezultat χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij ($\chi^2 = 25,776$, $g = 8$, $P = 0,001$) kaže na statistično značilno povezanost med delovno dobo in mnenji o dostopu do AED v vrtcu, kar nakazuje, da delovna doba pomembno vpliva na mnenja respondentov glede dostopa do AED v vrtcu.

AED je v vrtcih le redko na voljo. Prisotnost AED v evropskih šolah in vrtcih so raziskovali Bollig idr. (2009). Ugotovili so, da je AED imelo le 15 % anketiranih vrtcev, še manj pa je bilo za njegovo uporabo usposobljenih strokovnih delavcev. V slovenskem prostoru nismo našli raziskav s povezano tematiko, poleg tega pa slovenska zakonodaja ne določa obvezne opremljenosti vzgojno-izobraževalnih institucij z AED. Natančno smo namreč pregledali Zakon o vrtcih (2005), Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000), Zakon o varnosti in zdravju pri delu (1999) ter spletne strani Ministrstva za zdravje in Ministrstva za vzgojo in izobraževanje. Zasledili smo le iniciativo in program Slovenija oživlja,¹ ki se izvaja v okviru Zveze študentov medicine Slovenije in promovira usposabljanje za oživljanje z uporabo AED, medtem ko Ministrstvo za zdravje razmišlja o ukrepih s tega področja (2024).

Preglednica 7 prikazuje, kako se mnenja glede izvajanja pregledov otroškega igrišča v vrtcu razlikujejo med različnimi skupinami zaposlenih glede

¹ <https://www.zsms.si/slovenijaozivlja>.

Preglednica 7 Delovna doba strokovnih delavcev glede na mnenje o tem, da se v vrtcu vsakodnevno izvaja pregled otroškega igrišča

Delovna doba v vrtcu		V vrtcu vsakodnevno izvajamo preglede otroškega igrišča			
		Da	Ne	Ne vem	Skupaj
Do 1 leta	<i>f</i>	7	8	5	20
	<i>f</i> (%)	35,0	40,0	25,0	100,0
1–5 let	<i>f</i>	6,5	7,4	4,6	18,5
	<i>f</i> (%)	32	14	3	49
6–10 let	<i>f</i>	11	2	1	14
	<i>f</i> (%)	78,6	14,3	7,1	100,0
11–15 let	<i>f</i>	19	2	0	21
	<i>f</i> (%)	90,5	9,5	0,0	100,0
Nad 15 let	<i>f</i>	4	0	0	4
	<i>f</i> (%)	100,0	0,0	0,0	100,0
Skupaj	<i>f</i>	73	26	9	108
	<i>f</i> (%)	67,6	24,1	8,3	100,0

Opombe Vrednost χ^2 -preizkusa z razmerjem verjetij: $\chi^2 = 22,059$, $g = 8$, $P = 0,005$.

na delovno dobo. Skupni rezultati in χ^2 -preizkus z razmerjem verjetij ($\chi^2 = 22,059$, $g = 8$, $P = 0,005$) kažejo statistično značilno povezanost med delovno dobo in mnenji o izvajanju pregledov.

Pri skupini strokovnih delavcev z delovno dobo do enega leta je opaziti, da je 40 % zaposlenih prepričanih, da se pregledi ne izvajajo vsakodnevno, medtem ko jih 35 % meni nasprotno. Preostalih 25 % je negotovih. Ta skupina izkazuje večje število negativnih mnenj in nejasnosti v primerjavi z drugimi skupinami.

V skupini strokovnih delavcev z delovno dobo od enega do pet let prevladuje neodločenost, saj 73,5 % zaposlenih ni prepričanih, ali se pregledi resnično izvajajo. To lahko kaže na pomanjkanje izkušenj ali nezadostne informacije med mlajšimi zaposlenimi.

Zaposleni z delovno dobo od šest do 15 let izražajo pozitivnejša mnenja o izvajanju pregledov otroškega igrišča. Pri skupinah z delovno dobo od šest do deset let ter od 11 do 15 let jih večina meni, da se pregledi izvajajo vsakodnevno (78,6 % oz. 90,5 %). Ta trend nakazuje, da se s povečanjem delovne dobe povečuje tudi prepričanje o rednem izvajanju pregledov.

Najstarejša skupina zaposlenih (z nad 15 leti delovne dobe) izkazuje stodostotno prepričanje, da se pregledi otroškega igrišča izvajajo vsakodnevno, kar kaže na stabilno mnenje in trdno prepričanje na podlagi dolgoletnih izkušenj v vrtcu. Delovna doba vpliva na mnenja o izvajanju pregledov otroškega

igrišča v vrtcu, pri čemer se z njeno dolžino povečuje tudi zaupanje v redno izvajanje teh pregledov.

V Pravilniku o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000) je v 8.a členu navedeno, kako mora v vrtcu potekati vzdrževanje igral in igrišča. Poudarjeno je, da vrtec za to skrbi v skladu z zakonom. Za periodično pregledovanje (izvajanje rutinskih vsakodnevnih pregledov) ravnatelj vrtca določi zaposlenega v vrtcu, enkrat leto pa igrišče pregleda zunanji izvajalec. Rutinski, vsakodnevni pregled je namenjen preverjanju splošnega stanja igrišča in igral ter ugotavljanju morebitnih poškodb, ki nastanejo zaradi vremenskih vplivov ali so posledica vandalizma.

Sklepi

Glede na rezultate tujih raziskav (Hill, 2018; McClintic in Petty, 2015; Robertson idr., 2020; Zamani, 2016) je jasno, da izvajanje dejavnosti v zunanjem učnem okolju na otroka vpliva pozitivno z različnih vidikov: tako kognitivnega razvoja kot tudi motoričnih spretnosti, socialnih veščin, zdravja in dobrega počutja, nenazadnje pa otrok razvija tudi večje spoštovanje in razumevanje naravnega okolja, kar prispeva k njegovi okoljski zavesti in trajnostnemu vedenju.

V raziskavi smo zato preverjali, ali lokacija vrtca (vaško, primestno, mestno okolje) vpliva na količino časa, ki ga otroci preživijo v zunanjem učnem okolju. Ugotovili smo, da lokacija na to ne vpliva, kar nakazuje, da imajo otroci podobne priložnosti za preživljanje časa na prostem, kljub razlikam v dostopu do naravnih površin. Večina otrok preživlja čas na vrtčevskem igrišču, kar potrjuje tudi raziskava Nagihan Tanik Önal in Ebru Ezberci Çevik (2022), ki navajata, da je vrtčevsko igrišče najpogostejša izbira za izvajanje dejavnosti na prostem. Preverili smo tudi, ali glede na število ur, preživetih na prostem, obstajajo razlike v lokaciji izvedbe dejavnosti na prostem, in ugotovili, da strokovni delavci, ki so navedli, da na zunanjih površinah preživijo več ur, v svoje dejavnosti pogostejše vključujejo sprehode v okolico, kar kaže na njihovo pripravljenost za raznoliko uporabo zunanjega učnega okolja. To je skladno z ugotovitvami Emilie Fagerstam in Bloma (2013) ter Jannet E. Dymont in Anne C. Bell (2008), ki navajajo, da otroci v naravnih okoljih preživijo več časa zunaj in so bolj vključeni v fizične dejavnosti.

V drugem delu raziskave smo preverjali še mnenja strokovnih delavcev glede poškodb v različnih učnih okoljih. Rezultati kažejo, da strokovni delavci menijo, da se največ poškodb zgodi na vrtčevskem igrišču in v igralnici, najmanj pa na sprehodu. To potrjujejo tudi raziskave Ellen B. Sandseter idr. (2021) in Mateje Rok Simon (2022), ki izpostavljajo, da so poškodbe na igrišču

pogostejše zaradi razvojnih značilnosti, nezavedanja nevarnosti na igralih in slabe presoje strokovnih delavcev. Strokovni delavci z daljšo delovno dobo menijo, da se možnosti poškodb povečujejo s starostjo otroka. Prav tako je delovna doba pomemben dejavnik pri mnenjih o dostopu do avtomatskih eksternih defibratorjev (AED) v vrtcu. Daljša delovna doba povečuje prepričanje, da AED ni na voljo, kar kaže na pomanjkanje opremljenosti in usposobljenosti za njegovo uporabo v vrtcih. Nazadnje izpostavljamo še mnenja o izvajanju pregledov otroškega igrišča, ki se razlikujejo glede na delovno dobo strokovnih delavcev. Zaposleni z daljšo delovno dobo bolj zaupajo, da se pregledi izvajajo vsakodnevno, kar je v skladu s Pravilnikom o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000), ki zahteva redno vzdrževanje in pregledovanje igrišč.

Navedeni rezultati izpostavljajo pomembnost kakovostnih in varno oblikovanih zunanjih prostorov vrtca, saj strokovni delavci zaznavajo večjo pojavnost poškodb na vrtčevskem igrišču v primerjavi s sprehodi v okolico. Ta ugotovitev pomeni dodatno pozornost pri načrtovanju, vzdrževanju in nadzoru igrišč ter usposabljanju strokovnih delavcev za prvo pomoč. Le tako bomo lahko zagotovili varno in spodbudno učno okolje na prostem.

Omejitev raziskave predstavlja relativno nizko število vključenih strokovnih delavcev, kar lahko negativno vpliva na splošno veljavnost ugotovitev. Kot nadgradnjo raziskave predlagamo izvedbo intervjujev s strokovnimi delavci, kar bi omogočilo globlji vpogled v razloge za obiskovanje oz. neobiskovanje določenih zunanjih površin z otroki ter s tem pripomoglo k boljšemu razumevanju in izboljšanju praks uporabe zunanjega učnega okolja.

Literatura

- Bolig, G., Myklebust, A. G., in Østringen, K. (2011). Effects of first aid training in the kindergarten-a pilot study. *Scandinavian Journal of Trauma, Resuscitation and Emergency Medicine*, 19, 13.
- Chawla, L. (2015). Benefits of nature contact for children. *Journal of Planning Literature*, 30(4), 433–452.
- Copeland, K. A., Kendeigh, C. A., Saelens, B. E., Kalkwarf, H. J., in Sherman, S. N. (2012). Physical activity in child-care centers: Do teachers hold the key to the playground? *Health Education Research*, 27(1), 81–100.
- Dankiw, K. A., Tsiros, M. D., Baldock, K. L., in Kumar, S. (2020). The impacts of unstructured nature play on health in early childhood development: A systematic review. *PLoS One*, 15(2), e0229006.
- Dowda, M., Brown, W. H., McIver, K. L., Pfeiffer, K. A., O'Neill, J. R., Addy, C. L., in Pate, R. R. (2009). Policies and characteristics of the preschool environment and physical activity of young children. *Pediatrics*, 123(2), 261–266.

- Dowdell, K., Gray, T., in Malone, K. (2011). Nature and its influence on children's outdoor play. *Journal of Outdoor & Environmental Education*, 15(2), 24–35.
- Dymont, J. E., in Bell, A. C. (2008). Grounds for movement: Green school grounds as sites for promoting physical activity. *Health Education Research*, 23(6), 952–962.
- Fagerstam, E., in Blom, J. (2013). Learning biology and mathematics outdoors: Effects and attitudes in a Swedish high school context. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 13(1), 56–75.
- Finn, K. E., Yan, Z., in McInnis, K. J. (2018). Promoting physical activity and science learning in an outdoor education program. *Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 89(1), 35–39.
- Fjørtoft, I. (2004). Landscape as playscape: The effects of natural environments on children's play and motor development. *Children Youth and Environments*, 14(2), 21–44.
- Fuller, C., Powell, D., in Fox, S. (2016). Making gains: The impact of outdoor residential experiences on students' examination grades and self-efficacy. *Educational Review*, 69(2), 232–247.
- Gyllencreutz, L., Rolfman, E., Frånberg, G. M., in Saveman, B. I. (2018). Injury risks during outdoor play among Swedish schoolchildren: Teachers' perceptions and injury preventive practices. *Education 3–13*, 48(1), 1–11.
- Harris, F. (2017). Outdoor learning spaces: The case of forest school. *Area*, 50(2), 222–231.
- Hill, V. (2018). Learning in nature: Leadership opportunities in an education outside the classroom programme in a New Zealand early childhood centre. *Journal of Educational Leadership, Policy and Practice*, 33(1), 32–45.
- Kiviranta, L., Lindfors, E., Rönkkö, M. L., in Luukka, E. (2023). Outdoor learning in early childhood education: Exploring benefits and challenges. *Educational Research*, 66(1), 102–119.
- McClintic, S., in Petty, K. (2015). Exploring Early childhood teachers' beliefs and practices about preschool outdoor play: A qualitative study. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 36(1), 24–43.
- Ministrstvo za zdravje. (2024, 15. oktober). Ministrstvo za zdravje za vzpostavitev modela prvih posredovalcev v sistemu nujne medicinske pomoči. <https://www.gov.si/novice/2024-10-15-ministrstvo-za-zdravje-za-vzpostavitev-modela-prvih-posredovalcev-v-sistemu-nujne-medicinske-pomoci/>
- Nacionalni inštitut za javno zdravje. (B. I.). Zdravje v vrtcu. <https://nizj.si/programi/zdravje-v-vrtcu/>
- Nazaruk, S. K., in Klim-Klimaszewska, A. (2017). Direct learning about nature in 6-year-old children living in urban and rural environments and the level of their knowledge and skills. *Journal of Baltic Science Education*, 16(4), 524–532.
- Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo

- vrta. (2000). *Uradni list Republike Slovenije*, (73). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2000-01-3427>
- Robertson, N., Morrissey, M. A., in Moore, D. (2020). From boats to bushes: Environmental elements supportive of children's sociodramatic play outdoors. *Children's Geographies*, 18(2), 234–246.
- Rok Simon, M. (2022). *Poškodbe otrok v vrtcu in zagotavljanje varnosti*. Nacionalni inštitut za javno zdravje.
- Sandseter, E. B. H., Kleppe, R., in Sando, O. J. (2021). The prevalence of risky play in young children's indoor and outdoor free play. *Early Childhood Education Journal*, 49, 303–312.
- Sääkslahti, A., in Niemistö, D. (2021). Outdoor activities and motor development in 2-7-year-old boys and girls. *Journal of Physical Education and Sport*, 21(1), 463–468.
- Smith, A., in Moon, J. (2018). Strategies for minimizing mosquito and tick bites among children in outdoor settings. *Environmental Health Perspectives*, 126(7), 74002.
- Skribe Dimec, D. (2014). Pouk na prostem. V S. Mršnik in L. Novak (ur.), *Posodobitve pouka v osnovnošolski praksi: spoznavanje okolja naravoslovje in tehnika* (str. 79–83). Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Strel, J., Leskošek, B., Starc, G., Jurak, G., in Kovač, M. (2017). Fantje so v povprečju manj gibalno učinkoviti, kot so bili leta 1990, dekleta pa bolj. *Šport: revija za teoretična in praktična vprašanja športa*, 65(3/4), 176–184.
- Tanik Önal, N., in Ezberci Çevik, E. (2022). Science education in outdoor learning environments from the perspective of preschool teachers: Definitions, opportunities, obstacles, and possible solutions. *Malaysian Online Journal of Educational Sciences*, 10(1), 37–51.
- Tuuling, L., Ōun, T., in Ugaste, A. (2019). Teachers' opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(4), 358–370.
- Vartiainen, H., Nissinen, S., Pöllänen, S., in Vanninen, P. (2018). Teacher's insights into connected learning networks: Emerging activities and forms of participation. *AERA Open*, 4(3). <https://doi.org/10.1177/2332858418799694>
- Yıldırım, G., in Akamca, G. Ö. (2017). The effect of outdoor learning activities on the development of preschool children. *South African Journal of Education*, 37(2). <https://doi.org/10.15700/saje.v37n2a1378>
- Zakon o varnosti in zdravju pri delu (ZVZD). (1999). *Uradni list Republike Slovenije*, (56). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=1999-01-2652>
- Zakon o vrtcih (ZVrt-UPB2). (2005). *Uradni list Republike Slovenije*, (100). <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2005-01-4349>
- Zamani, Z. (2016). 'The woods is a more free space for children to be creative; their imagination kind of sparks out there': Exploring young children's cognitive play opportunities in natural, manufactured and mixed outdoor

preschool zones. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 16(2), 172–189.

Analysis of Kindergarten Professionals' Opinions on the Implementation of Outdoor Learning Activities, with a Focus on Safety Measures

The outdoor learning environment offers an inexhaustible source of learning opportunities. The study conducted therefore examines activities in the outdoor learning environment, focusing on safety issues. The study involved 121 professionals working in a kindergarten. The data was collected using an online questionnaire. We found that the amount of time children spend in the outdoor learning environment does not depend on the location of the kindergarten. The children spend most of their time in the kindergarten playground. The professionals who spend more hours outdoors are also more likely to go for walks in the surrounding area. A more detailed analysis shows that the majority of professionals with fewer years of service believe that the risk of injury does not increase with the age of the child, while those with more years of service consider that the risk of injury increases.

Keywords: outdoor learning environment, kindergarten professional, kindergarten, safety measures, children